

סימני שאלה

רון אדליסט

ממש (כמעד גם עוזי נהנה ממלאכת התיישב),
 לוחם שהשתתף בכל המלחמות עד ששת הימים
 באותה פעיל, "ביצועיסט" המתפשר על עקרונות
 שאלה מפריעים במאבק על הקיום, כמעט לדבר,
 גברי ושומר על התא המשפחתי כמעט מתוך
 כפייה. האם אומנם הגיעה לקיבוץ מתנועת-הנוער
 העירונית, אך היא מגלמת את ההמשכיות של
 מסורת אנשי התימן, ה"שומרים" היעילים, שאימצו
 את השיטה המערבית של הטיפול בפרט, במבודד
 מן התא המשפחתי שלו, כרציונליוציה להיעדר תא
 משפחתי. היא קרה, עניינית, רואה עצמה נשואת
 אידיאלים חיצוניים, אך מתמסרת לעניין אחד חשוב
 — לטיפול בפרט. אומנם, אין לעוזי בית, תואו חסר
 רך, חמימות, כתיבת להינדברות. אך אין לו דבר
 נגד הרצף. שלא סודי חבריו, אין הם צבועים ואין
 הם אנשי פשרות. הם אינם אנשים "קטנים", המודל
 שאימץ פהם הוא המודל של עשייה יסודית, של
 הליכה עד הסוף. אומנם גם צביקה חסר גבוה
 כמורה, ומרצא פודקן יוד עימד בציד איילות, במל"י
 הזמזומות אלה בנעדרו העלמוני, ובבריחות
 רומנטיות אל עבר סדומה בבגרותו, אך הוא
 האחרים חסרים את מהם של הראשונים להיאבק
 ללא פשרות למען רעיון כולל. רק אצל עוזי נותן
 אותו צורך נעזי להיאבק למען עיקרון עד הסוף.

הדינאמיקה של ההקצנה

מלכתחילה היתה ראיית עולמו של עוזי מצומצם
 צמת תשתית הידע שלו היתה דלה. הוא נעדר
 ראיית-מצוינות בוקשריה הראליים. הוא היה משולל
 רגישויות (יחסית עם בנות הם יחסיתו מלבד)
 ומחויבות חברתיות, לאומיות ואחרות. הוא היה
 הקורבן המועד האידיאלי לקליטת השקפת-עולם
 מהפכנית כללנית, שהפשטנות אופיינית לה, היא
 השקפתה משמעות גורמים פוליטיים מתחכמים.
 שלא כתבירי העירוניים, ושלא כעמיתיו הערבים,
 לא היה לו המוטיבציות רגשיות, מעצרים או תודות
 העננים בקשרים משפחתיים ואחרים. מרגע שאימץ
 השקפת-עולם, חש עצמו אחראי לביצועה. כשהכל
 חייב להתחבל בפניה. במידה רבה יש כאן תורה,
 כמעט שארדיטיבית, על מעשה דו-הראשונים: ה"חל
 ניתוק המחולט מסביבת גידולם הקפיצת אל, העולם
 הגדול" האחר, הבריתו אותם מההתמודדות וממ"
 שיה אל אידיאה קיצונית, אולם בעוד שהם הקריבו
 את עצמם ואת ילדיהם, הרי עוזי המפונק מיכן
 להקריב את חולתו. יכולתו לשנות פעולה היא
 מעטת, גבולותו לעשות משוה מעבר לדיבור כמעט
 אינה ניכרת, עד להולאת האקסטרואוגננטית של
 הנסיפה לסריה, שאינה כרוכה בשום התמודדות
 עם פישור זולתו, שנחפשה על-ידו כמעשה גואל,
 שתוצאותיו לא חייבו אותו, אלא את העולם שהוא
 מתקומם נגדו.

מאת אלכס זהבי

רון אדליסט, מיגדלים מודרניים, הוצאת ספרית
מועלים, תל-אביב, תש"ם, 1980, 360 עמ'.

וגררת ספר זה כ.רומאן פוליטי, או לחילופין
 כ.רומאן וידויי, עלולה לגרום עול למחבר ולפשוט
 לא מעט את המצוי בו. אולם, הנטייה לתינו איכשהו
 מחוץ למתכונות המחייבות של הרומאן ה"ספרותי"
 בן הזמן, נובעת מן הצורך הרוחני להתמודד עם
 תבנית, או, ליתר דיוק, עם המסר שלו, המטריד
 ומעורר אי-שקט.

בעילעול ראשון עלול הקורא להיתפס לטעות,
 שלפני גיטין לשוחרר פרשת-ריגול, שיישוער את
 הארץ, ולשער שמחברו נקט בדרך הקלה הפרימי
 טיבית של החלפת שמות הגיבורים האמיתיים ב"
 שמות מדומים. מסייעת לכך גם ההערה שבשולי
 הספר, לפיה כל קשר בין גיבוריו לבין אנשים
 חיים הוא מקרי, הערה מעוררת-השד.
 מעולם לא חייתי בקיבוץ של אדלי אדיב, וגם
 לא הכרתיו אותו, ואיני יודע אם אכן יש דמיון
 כלשהו בין התווים החיצוניים של גיבורי הספר לבין
 אנשים חיים: אולם, אני מאמין לרון אדליסט שבזה
 את דמיונותי, משום שכל דמויות הספר המצבים
 המובאים בו, "משועבדים" למטרה אחת: להסביר
 את סוף דרכו של הגיבור, עוזי סתר, סוף-דרך
 שמוספר עליו בראשית הרומאן, ואין פרטיו מובאים
 במישרין.

שאלות אקטואליות

כדי להסיר טעות מהמצפים לרומאן-ריגול, אציין
 ששני האלמנטים העיקריים בספר כזה חסרים כאן:
 תיאור מעשה הריגול עצמו וסיפור התפיסה. למעשה,
 חסרים כאן גם המרכיבים העיקריים ב"רומאן מפתח"
 — אין גיבוריו מופיעים בעלילה, אלא בהקשר ישיר
 או עקיף עם הרובד הסמוי — נסיון התחקות אחר
 התהליך הלא-ברור, שהוביל נכד של דוד-המייסדים
 להתחקות מכל קשר ומכל מחויבות כלפי הסובבים
 אותו וכלפי חבריו. מוסכמותיה וערכיה (המדומים
 או עקיף עם הרובד לסמוי — נסיון ההתחקות אחר
 המופיעות בספר, שעשויים היו לפרנס עליה מרתקת
 שנלעצמה, לא נכללו בו, משום שאינם משמשים
 את מטרת המחבר. תרצו, ייתכן שהיו רומאן
 "מגויס", אלא שלא כמו אלה המזוהים עם מתכונת
 כתיבה זו, אין הוא מוביל לקראת הסכמה עם המציאה
 עולם כלשהו, אלא לקראת הוצגת סימני-שאלה קשים
 על מוסכמות, אשר אחריהם אין תשובות בודדות.
 ייתכן שאלמלא היה רון אדליסט בעל תבונת
 של מספר, ונהנה מן האתגר של השיפת פרקי
 הווי, הלבירות והשקפות, והמסוגל להגיע לאממא
 תהי עם טיפוסים שונים זה מזה, יכול היה להציב
 את סימני-השאלה שלו ביתר בהירות במסח סדורה,
 או במאמר שיטתי. שהיה נוקט בין השאר למציאת
 מתואמל מצוי והתנהגות. בבחור בדרך הרומאן
 הוא הותיר לנו לחשוף את קשרי הסיבה המסובב
 ולהסיק את המסקנות. וכיוון שהשאלות המדיניות
 תשובה, המוצגות בספר זה, הן אקטואליות וחדקות
 ביותר, וכיווני התשובות הם בעייתיים וכמעט מאיי
 מים, מוטב להניח לבחינת הספרותית ולהתמודד עם
 המסר הישיר של הספר, אשר ייתכן שעבר אלי משום
 הוימון המצולח בין כותב, המציג שאלות שמציקות
 לי, הקורא, דווקא עתה יותר מאשר בזמן אחר,
 וייתכן גם משום שכלי הספרותיים משוכללים דיים
 כדי להתמודד מסר זה.

עולמו של עוזי סתר מוצג טלאים-טלאים, קטעים
 קצרים של התרחשויות ותגובות מתקופת הילדות
 הנוערית, אופייני להם היעדר הדיאלוג האפילו
 היעדר הביטוי המילולי. הוא הבני מדברים רק
 כשאין ברירה, וגם אז הם משננים מפייה משפטים
 קצרים, גם בני דוד והוריהם אינם מדברים. הדיבור
 מיוחס לבני דוד-המייסדים. אלה שופעים מלל,
 שתבונתו היא עיוות המציאות התאמתה לאיזה מסר
 סמוי, בלתי ברור, כשארעיים שמרכיבים גלויים
 זוכים ל"שיקוף" מלולי מסלף, המצבא המנד
 בוקשריים לא ולוחאנטים. הימנית הדוברת היחידה
 היא דמותו של יונתה הורה. המסתגר בחדרו, ש'
 חוקר את המציאות של עולמו סתר אלא ממנה

היא דמותו של גיוסיה הנבנה, המסוגר בחדרו, ש'
מייחסים לו שיגעון, האשר מתוך בידותו משפיע
הערכות חיצוניות, אפקורסיים". הוא שובח את לב
הילד לא בזכות הכניו, אלא בעצם היותו מדבר
אחרת המתנה בדרך שונה מזו המקובלת.

פעילות מתוך מעורבות

במרוצת של עוזי אין רגעים של רוח המימות.
הם גורשים אלימות, שהלשונות היסודי עוצמה
פיונית לא ודדות ולא צער האפילו לא התברונות,
אלא בריחה מחיזה, מהקשרים השיגורתיים הכוב'
לים, התכנסות בעצמו ופירוקן פיו לרגשות. הפגיש
הראשונה עם אנשים דוברים, בשר ודם, שבדיבורם
עם צעירים הם מבטאים גם רגשות קונקרטיים
ועמדות כלפי אקטואליה תנאים ליצור היקשורת
עלי דרכם, היא הפגשה עם המתנדבים, פליטי
תנועת השמאל במערב. אלה כמו בני דוריהמיסי'
דים, מתיימרים לכלול עולם בהבליפה ומאבים
איוה כאב כללי, אלא שלשונם קונקרטיה תינתה
בה לגיטימציה לאלימות ולצרכים הפחיים, ומשום
כך היא קומיניקטיבית, נקלטה הרפכת, "גשר'
להבנת העולם. ממילא, פגישת התיכרות עימם היא
המצע הבינאישי המרשים הראשון, שהיה לעוזי
סתר, מצע שבו הוא פוטל חלק אקטיבי. אומנם
אקטיביות זו מתבטאת יותר בסיפוק צרכים מיניים
הבגישור אל קוה שומעים מאשר בשותפת לדיאלוג,
אך זוהי פעילות העשית מתוך מעורבות.

תגובתו של עוזי על הפגישת עם המתנדבים
הססברדיאדיאליסטים (ראה גורלם של אייב וליז),
המערובים אישקט, איש'איש עליי דרכו, וגמל'
לים מאורחיות ברנע של הסתמנות משוכר) היא
הרישה יותר משל כל חבריו. ייתכן שאפשר להסביר
את בכך שעוזי הוא ובנם של הטפסים האדיאלים
של בני הדור הראשון לבני הקיבוץ. אביו, חקלאי

לכאורה אין מיקודו של עוזי סתר אלא מיקודו
ינבאדונון (כזה היה גם מיקודו של אדיי אריב),
אלם, באמצעותו נחשפת הדינאמיקה של התקצנת
השורשית. הצמחה במנותק מהמחלך החברתי ה'
ציקרי, והיתוק מן הקונסנוס החברתי-תרבותי, ה'
התברנות ללא דיאלוג מנחה ללא התמדה עם
בני הגיל רעם שלם המסוגרים, היעד חקשה
הרגשי עם פרטים רעם קולקטיבי, העוצמה המעורקת
לפני המנחה. כעם שניחה הצפוי — סל אלה מ'
כילים איוה אל המרי העשיוה הקיצונית. אם תרגו,
עליי מדול זה אפשר לשרטט דיוקן של בני "עלית'
אחרת בישראל, תלמידי הישיבות התיכונות וישי'
נות ת-הסדר, המוסלים אל עבר הקיצונית האחרת.
היפנית.

מהלך העלילה של "מגדלים פורחים" משוער
הלא, מהסביר אנכרוניסטי-צבוע של מיטיה בן דור'
המיסידים היסטרי, אך מהלך באמיתות העגנות
בניסיון-דוים פריט וקולקטיבי — של "המתנדבים'
פליטי השמאל החדש; הדגמאטי-שטני, עוקף פל'
מציאת קונקרטיה, של עוזי וסביבותיו. דיבורים
אלה מעומתים עם עקרונת ביחסי-אנוש, ומעוררים
רתישה הסלדת ראשיתו של דיאלוג משמעותי וי'
הדחלם של הירודורים שאין בהם התחמקות מתגלות
בקיסוף, אצל "החלק הרעם" שבתוכו. בעת היינו
על דוכת הקיסוף לסייע להורי עוזי במימון ההגנת
המשפטית. גם אז עלים סטראטיפים של ראיית
הפרט החלל, אלא שהם מבוררים לראשונה תחת
לוח המבוכה האי-דמויות, שגורם מעשה תבניתה,
הפגישת בגורמות המיסרית הבסיסיות ובערפי החברת
הראשונים גרמה לעודד (לשורת לרגע) ולצורך
בחדשבוץ-נפש אמתית. המיתני אם גם קצילת'
המאמינים העיונית מצויית בדרגת בגרות השטיות
פזו שבגידת בגיית ביסודות אמינותה עשוית להביאה
לחדשבוץ-נפש.